

LITERATURA DOBY AUGUSTOVY

Jako zlatý věk římské literatury bývá označováno období vymezené dvoji možnou periodizací: a/ od smrti Caesara do smrti Augusta /44 př.n.l. – 14 n.l./, b/ od smrti Cicerona, případně začátků Vergiliových po smrt básníka Ovidia /43/42 př.n.l.-17 n.l./. V této době vyniká a nám se dochovala především literární tvorba básníků Horatia, Propertia, Tibulla, Ovidia a Vergilia, z dějepisců Livia a Assinia Pollia.

Časově se někdy tyto autoři dělí do dvou generací – starší, jež ještě zažila dobu republiky, občanskou válku i boje mezi triumviry /Vergilius, Horatius, Tibullus/ a mladší, která, vyrostlá převážně v době Augustova principátu, měla poněkud odlišný, veselejší pohled na svět /Ovidius/. Hlavním tématem těch starších byly až do konce občanských válek především nejistota, strach, pocit beznaděje – mnozí z nich byli postiženi osobně /např. Vergiliovi rodiče i Horatiův otec ztratili své malé zemědělské usedlosti při násilném usídlování veteránů po bitvě u Filipp r. 42 př.n.l./. Další se aktivně účastnili bojů – mnohdy na „špatné“ antoniovské straně, což později vede k jejich přeběhnutí nebo k postupnému ústupu z veřejného života /Assinius Pollio/.

První generace, byť se ve svých básních mnohdy vyjadřovala kriticky k poměrům v Itálii i k samotnému Augustovi, ale jako triumvirovi, právě díky prožitým traumatům, se později /po r. 31 př.n.l./ dala do služeb Augusta – ne pochlebnicky, ale s uznáním jeho kvalit jako mírotvorce a záruky jistoty. Jejich díla tedy měla ideologicky podpořit mravní hodnoty současnosti, které se Augustus programově snažil znovuvytvářet /např. odvolávání se na *mores maiorum*, oslava Římana – rolníka, zákony proti přepychu a bezuzdnému sexuálnímu životu, podpora úcty k senátu/.

Často se tak dělo právě návratem do slavné minulosti – jednak připomínkou věcí zašlých lze evokovat kladnou odezvu v současnosti /Livius/ či oslava dávných hrdinů mohla v určitém smyslu pomoci spoluvytvářet apoteózu osob současných /přes mýtickou minulost byla povznesena současnost/ - viz Vergiliův Aeneas a jeho „příbuzenský“ vztah k julsko-klaudijskému rodu.

V tomto období vzkvétala především elegická poezie, která se buď věnovala vážnějším tématům – viz výše, nebo ústy mladších básníků se zabývala láskou. A to láskou, v níž je básník podřízen vrtochům své milé, zmítán city / slavné Catullovo *odi et amo* vůči Lesbii, Propertiova Cynthie/ a ničemu z toho se nebrání. Poněkud jiného, rafinovanějšího rázu byly milostné sbírky Ovidiovy, který spíše radil, jak si lásku vychutnat.

Přestože Augustus ani Maecenas, nejznámější podporovatel literárních kruhů té doby, do tvorby autorů nijak výrazně nezasahovali, přece některá z děl vznikla právě na jejich popud /Vergiliova Aeneida na popud Augusta, jim předcházející Georgica na popud Maecenata/. Naproti tomu jiní – např. Horatius – tyto „programové“ nabídky /Augustovy/ dokázali odmítnout, a to aniž by se to nějak záporně promítlo do jejich života. Nelze mluvit o nějaké oficiální cenzuře tvorby /spíše v nejistých dobách mohla fungovat určitá autocensura/. Zvláště ne v prvních letech, kdy Augustus byl i vzhledem k politickým okolnostem mnohem tolerantnější než později. Jeho pozdější jisté vzdálení se uměleckým kruhům bylo někdy přičítáno i smrti Maecenatově r. 8 př.n.l., kdy bylo ztraceno pouto, které principa s básníky spojovalo.

Augustova „slabost“ pro literární tvorbu neměla pravděpodobně pouze utilitaristický záměr. On sám byl spisovatelem – byť svých pokusů o dramatickou tvorbu si nijak necenil. Jeho *Commentarii de vita sua* se bohužel nezachovala. Jediným jeho dílem, dochovaným čirou náhodou na stěnách chrámu bohyně Romy v Ancyře /dn. Ankaře/ jsou *Res gestae divi*

Augusti, které, sepsané v posledním roce života, byly jeho politickou závětí určenou potomkům, čemuž odpovídá jak pečlivý výběr zaznamenaných činů, tak i velmi neosobní sloh.

Na druhou stranu nelze říci, že by se v literárních dílech jistá dávka kritiky či opozice nevyskytla. Její pravděpodobnou míru dnes lze jen velmi těžko odhadnout, protože naše znalosti vychází pouze z děl, která se nám zachovala, či o kterých máme povědomost ze zmínek jiných, pozdějších autorů, kteří z nich případně čerpali.

Opozice byla vyjadřována spíše opisem – např. líčením kladných vlastností /poslední Římané/ Caesarových vrahů či podrobným popisem osudů Tiberiova nepřítel milovaného adoptivního syna Germanika /= syn Tiberiova předčasně zemřelého mladšího bratra Drusa/. Ke konci Augustovy vlády a za Tiberia byla některá díla i zabavena – pompeiovec Titus Labienus poté spáchal sebevraždu – nechtěl přežít své dílo, Cremutius Cordus zvolil sebevraždu ze strachu před soudním procesem, který byl proti němu nařízen.

Důsledkem určitého tlaku vyvíjeného na autory došlo k výraznému poklesu úrovně řečnictví – řeči, dříve určené senátu či lidovému shromáždění, pojednávající o aktuálních politických otázkách – ztratily svůj politický náboj, změnil se v deklamace, tj. přednášky skládané na smyšlená témata, nebo o něco později v panegyriky, chvalořeči adresované císařům.

Velká část výše zmíněných autorů byla podporována bohatými milovníky umění, kteří mnohdy byli i autory literárních děl. Nejznámějším z nich byl Augustův přítel z dětství Maecenas /70 – 8 př.n.l./, jehož jméno se pro dnešek stalo symbolem finanční velkorysosti v oblasti kultury /mecenáš/. Vedle Marca Vippsania Agrippy /věnoval se spíše vojenským záležitostem a výstavbě města Říma/ byl Augustovým druhým nejvýznamnějším spolupracovníkem. Nikdy nezastával významné politické funkce, spíše stál v pozadí, což ho předurčovalo k citlivým diplomatickým misím. Za principátu se věnoval podpoře svého literárního kroužku, jehož členy byli mj. Vergilius nebo Horatius. Na konci 20. let př.n.l. se zcela stáhl z očí veřejnosti – příčiny jeho ústupu do pozadí nejsou zcela objasněny /snad byly politického charakteru/.

Budovatelem první veřejné knihovny v atriu chrámu Svobody /Libertas/ v Římě, na níž o něco později navázal Augustus hned dvěma dalšími stavbami/ byl jeden ze spolubojovníků Marka Antonia Assinius Pollio /76 př.n.l. – 5 n.l./. Zavedením tzv. *recitationes* – veřejných předčítání literárních děl přispěl k jejich šíření – nejen v Římě, ale i v provinciích. Byl schopným velitelem armády i autorem literárních děl – tragédie, především ale *Historiae* /Dějiny/. Z díla, pojednávajícího o období mezi prvním triumvirátem a bitvou u Filipp /60-42 př.n.l./, se dochovala u Seneky jen pasáž líčící smrt Ciceronovu, což je škoda, neboť současníky byl ceněn pro svou nebojácnou kritičnost. S Vergiliem se přátelil především v jeho počátcích, pravděpodobně jeho zásluhou získal básník zpět zabavený rodičovský statek.

Třetím podporovatelem umění byl Marcus Valerius Messala Corvinus /64 př.n.l. – 8 n.l./, který pro svou politickou minulost /bojoval proti Caesarovi, podporoval Marka Antonia/ nepatřil k blízkému Augustovu okolí. Nejznámějším členem jeho kroužku byl Tibullus.

Publius Vergilius Maro /70-19 př.n.l./

- *Bucolica* – tzv. bukolická poezie, evokace pastýřské scenérie, reaguje na svou současnost /neutěšené poměry na venkově, zmínka o Caesarovi, oslava Oktaviana/
- *Georgica* – didaktická báseň pojednávající i na základě studia odborných děl o zemědělství, jeho oslava – hrdinou drobný zemědělec, vychází z pouhé teorie

- *Aeneis* – nejdůležitější dílo, římský národní epos – tvoří paralelu s Homérovými eposy, cílem oslava Augusta a rodu Iuliů, nejedná se o historický epos, výrazné paralely s dějovou linkou Homérových eposů – putování Aenea, cesta do podsvětí, boj s Turnem

Quintus Horatius Flaccus /65 – 8 př.n.l./

- *Epodi* – útočný tón krátkých básní /jamby/, velmi pestrý obsah včetně oslavné básně na Maecenata, reakce na tíživou situaci země v době rozbrojů
- *Saturae* – namířeny mj. proti lidským nedostatkům, terčem obyčejní lidé na ulici /vzor otce, bývalého otroka/, cílem morální hledání
- *Carmina* – součástí na Augustovu žádost složená *Carmen saeculare* k příležitosti obnovení stoletních her, pestrý obsah písní – osobní zážitky, reakce na události veřejného života, ve IV. knize oslava činů Augustových synů Tiberia a Drusa, přísná ukázněnost a formální dokonalost básní
- *Epistulae* – podobné náměty jako v satirách, spíše nadhled nad lidským konáním, určitá rezignace, úvahy o básnické tvorbě

Albius Tibullus /54 – 19 př.n.l./

- *Sbírka elegií* – oslava milenky /Delia, Nemesis/, příležitostné básně věnované přátelům /Valeriu Messalovi/, žánrové obrázky z venkovského života

Sextus Propertius /50 – 15 př.n.l./

- *Elegie* – hlavním tématem láska k Cynthii /vášeň, žárlivost, zoufalství/, oslava Maecenata, ke konci života i Augusta /v elegiích vypráví římské báje a pověsti/

Publius Ovidius Naso /43 př.n.l. – 17 n.l./

- *Amores* – sbírka básní s milostnou tematikou, proti jiným chybí naprostá odevzdanost vrtochům své milé, chybí centrální ženská postava /viz Catullus, Propertius/
- *Ars amatoria* – didaktická poezie s milostnou tematikou, jak získat srdce druhého
- *Heroides* – sbírka básnických dopisů slavných žen řecké mytologie svým milencům nebo mužům /Penelopé – Odysseus, Didó – Aeneas, Médea – Iáson/, tři dopisy mužů + odpovědi jejich milenek, dopis ve verších = nový literární žánr
- *Metamorfózy* – vrcholné básnickovo dílo, dílo inspirované Hésiodovou Theogonií /O původu bohů/ sledem na sobě nezávislých příběhů spojených tematicky = proměnou /metamorfózou/ lidské bytosti v rostlinu, zvíře, sochu ...
- *Fasti* – ve verších sepsaný římský kalendář /dokončen jen do poloviny roku/, objasnění starých římských náboženských zvyků a svátků
- *Tristia* – literární sbírka již vznikající ve vyhnanství v Tomidě, nárek nad vlastním osudem, prosby pomoc k přátelům, stesk po Itálii
- *Epistulae ex Ponto* – formou dopisů líčeno utrpení básníka ve vyhnanství

Titus Livius /59 př.n.l. – 17 n.l./

- *Ab Urbe condita* – základní historické dílo pro dobu královskou a republiky, vylíčena doba od založení /753 př.n.l./ až po Liviovu současnost, jako by pokračováním Vergiliovy Aeneidy, ze 142 knih zachováno 35, ostatní známe z tzv. perioch,tj. krátkých obsahových shrnutí, oslava římských *virtutes* v činech předků, cílem ukázat, že duchovní vlastnosti mají na dějiny rozhodující vliv, analistická metoda, spíš převypravěčem děje než historikem

Velleius Paterculus /asi 19 př.n.l. – 31 n.l./

- *Historia Romana* – římské dějiny od nejstarších dob až po současnost, dochovány dvě knihy, na rozdíl od jiných antických autorů až nekritická oslava Tiberia /účastníkem jeho tažení v Germanii a Pannonii/, novinka – věnuje se i průniku řecké kultury do Říma, architektuře města

Literatura:

Burian, J.: Ovidius. Praha 1975. – Zamarovský, V.: Aeneis. Praha 1981. – Slovník latinských spisovatelů. Praha 1984. – Stiebitz, F.: Stručné dějiny římské literatury pro střední školy. Praha 1946.

Kontrolní otázky a úkoly:

1. Přečtěte si předmluvu k Liviovým Dějinám a Tacitovým Letopisům, srovnajte důvody, které oba autory vedly k napsání díla.
2. Porovnejte styl a pojetí Livia a Tacitova díla – jakým způsobem dosahují uměleckého účinku, nač kladou důraz.
3. Které podobné rysy /v ději či pojetí postav/ lze najít u Vergiliovy Aeneidy a Homéra?
4. Proč došlo k sepsání děl vážících se k počátkům římského národa teprve za doby Augustovy?
5. Která umělecká díla /antiky i dalších období/ byla inspirována Ovidiovými Proměnami?
6. Charakterizujte stručně základní rysy literatury Augustova období.

Prameny a literatura:

Ad: Vzpomínka na občanskou válku

Propertius, báseň č. 22. In: Triumvirové lásky, Praha 1964, s. 195

Báseň o sobě

Ty se mne tážeš, můj Tulle, jak žádá přátelství věrné,
z kterého pocházím kmene, kde je můj otcovský dům.
Je-li ti Perusie, ta mohyla otčiny, známa,
hrobem jež italské země stala se za krutých dob,
když své občany hnala k zlým pŕtkám nesvornost římská
(ano., ty peruský prachu, zvláštš mi způsobil bol,
strpěv, by do tebe složil můj příbuzný mrtvé své údy,
aniž jsi ubohé kosti přikrovem hlíny mu skryl):
zrodil mě umberský kraj, jež sousedí s rovinou blízkou,
která se prostírá pod ním, úrodný v oblastech svých.

Vergilius, Zpěvy pastýřské 1,64-78

My druzí odtud však půjdem. Část přijde k žíznivým Afrům,
část zase do Skýthie, k Óxu bahnitým proudům,
k Britanům, které dělí mořský proud od všeho světa.
Ach zda kdy otcovskou zemi zas spatřím po dlouhém čase,
chudou chatř s drnovou střechou, zda aspoň pár klásků
budu moct obdivovat v té své někdejší říši?
Hrubý voják má dostat pracně vzdělaný úhor,
Barbar takovou setbu! Hle, kam nesvornost vede
nešťastné občany. Těmhle lidem jsme oseli pole!
Štěpuj teď, Meliboee, hrušky a rozsazuj révu.
Jděte, kozičky moje, stádo kdysi tak šťastné.
Nebudu vás už nikdy, rozložen v zelené sluji,
vysoko nad sebou vídat, jak visíte na sklaním keři.
Nebudu už zpívat písně, vás, kozičky, nebudu pásat

a vy kvetoucí jetel a trpké vrboví trhat.

Ibidem, 9, 2-6

Lycido, dožili jsme se, co bych nečekal nikdy,
cizák že políčko naše vlastní a řekne: "To patří
mně, vy táhněte jinam, rolníci staří." A my teď
poražení a smutní, když osud tak obrátil všechno,
tyhle mu kozlíky nesem. Kéž mu neslouží k zdraví.

Ad: Oslava Augustovy vlády

Horatius, Ódy IV, XV 5- 20

Ó ve tvém čase, Caesare, rodí lán,
a znaky, z hrdých parthských bran stržené,
                    již vrátily se na Capitol,
                    skončil věk válek a už jsi zavřel
chrám quirinského Iana; i bezuzdnost,
jež rušivala daný řád, dostala
                    dnes hlávku a hřích byl vyhnán,
                    opět se vrátily staré mravy,
z nichž dobré jméno všech Latinů,
moc Itálie, pověst a majestát
                    té říše, jejíž slávě tvoří
                    hranici východ a západ slunce.
Když Augustus bdí nad obcí, nemůže
už žádná vzpoura, žádná moc, žádný hněv,
                    jenž kuje meče nebo sváry
                    v nešťastných městech, dát výhost míru.
A císařovy výnosy porušit
se střeží ti, co pijí vodu z Dunaje,
                    kmen zrádných Peršanů i Getů
Serů i národa z krajin Donu.

Ad: Oslava Maecenata

Horatius, Satiry I, VI 1-11

Maecenate, ty přesto, že nikdo nad tebe není
urozenější z Lýdů, co sídlí v etruském kraji,
přesto, že z matčiny strany i otcovy míval jsi předky,
kteří obrovským vojskům kdys veleli, neshlížíš nijak
zvysoka na prosté lidi ni na mne, jenž synem jsem otce,
který dřív otrokem byl, jak činí většina lidí.
Tvrdíš, že nesejde na tom, kdo z jakého pochází otce,
Jen když je svobodný občan; jsi přesvědčen správně, že často
dřív, než Tullius vládl, král mocný z nízkého rodu,
mnozí mužové již, ač nevzešli z proslulých předků,
řádným životem žili a vysokých hodností došli;

Ad: Hodnocení Maecenata

Velleius Paterculus, Dejiny Ríma II 88

II 88. ...Na čele mestských stráží stál vtedy Gaius Maecenas, pochádzajúci z jazdeckej, ale veľmi váženej rodiny. Keď bolo treba, obišiel sa bez spánku, bol predvídavý a rázny, no keď sa niekedy mohol uvoľniť zo služobných povinností, oddával sa odpočinku a prepychu v takmer väčšej miere ako žena. Caesar si ho rovnako vážil ako Agrippu, no Maecenas nedosiahol také vysoké hodnosti. Prežil celý život spokojný s úzkym purpurovým pásom jazdeckého stavu. Mohol dosiahnuť tie isté hodnosti ako Agrippa, ale nebažil po nich.

Ad: Popis zlatého veku lidstva

Publius Ovidius Naso, Proměny I 1-12

Zlatý vzešel pak nejprve věk, kdy zákona, soudce
člověk byl prost a od sebe ctil věrnost a právo.
Nebylo trestu ni strachu, a hrozivá slova se nečtla,
vyrytá v kov, a prosící dav se nemusel báti
soudcových úst: ač neměli obhájce, bezpečni byli.
Nebyla skácena dosud a nesešla do plyných proudů
pínie se svých hor, chtějí daleké navštívit kraje:
neznali jiného břehu krom vlastního smrtelní lidé.
Srázný hluboký příkop až doposud nevroubil města,
nebylo stočených mečů ni přilb: svůj život trávilo lidstvo
bezpečně v lahodném klidu, a vojska mu nebylo třeba.

Ad: Ovidiův nárek nad příčinou Augustovy nemilosti

Publius Ovidius Naso, Žalozpěvy II 103-120

Proč jsem já uviděl cosi? Proč z pohledu vznikly mi strasti?
Proč jsem bláhový musil poznati nějaký hřích?
Aktaion, aniž co tušil, kdys nahou Dianu spatřil –
přesto však tenkrát se stal kořistí pro vlastní psy.
U bohů patrně nutno i za čin bezděčný pykat;
nedává náhodě milost urážkou dotčený bůh.
Právě onoho dne, kdy nešťastný omyl mě zničil,
dům sice skrovný se zřítíl, zato však beze všech skvrn;
skrovný arci ne zcela, neb zván již v době mých předků
slavným, a každému domu rovnal se pověstí svou.
Neproslul bohatstvím sic, leč také ne chudoby znakem:
Nemá být vlastnostmi těmi nápadný jezdecký stav.
I když je malý náš dům buď odhadem jmění, neb vznikem,
zato však nezůstal neznám pro velké nadání mé;
ačkoliv v něm, jak zdá se, jsem popustil otěže příliš,
přece má po celém světě jméno mé významný zvuk.
Zástup vzdělaných mužů zná Nasona dobře, a také
k těm, již získali věhlas, s odvahou řadí i jej.

Ad: Předmluva Liviových dějin – důvody vzniku práce

Livius, Dějiny, Předmluva díla

Zdali se vyplatí ta práce, když vyličím dějiny národa římského od počátků Města, to doopravdy nevím, a kdybych věděl, neodvážil bych se to tvrdit; vždyť vidím, že je to látka nejen stará, ale i běžná, protože stále noví (a noví) spisovatelé věří, že vnesou do událostí o něco více jistoty nebo že spisovatelským uměním překonají svoje drsné předchůdce. Buď jak buď, přece mne bude blažit, zajistím-li i já podle svých sil svědectví o činech národa, jenž je pánem světa; a zůstane-li v takovém velikém davu spisovatelů moje sláva v přítmí, mohu se utěšit proslulostí a velikostí těch, kteří budou moje jméno zastíňovat. Mimo to jde i o věc nesmírně pracnou, pro kterou je třeba jít víc než sedm set let nazpět a která, jakmile vyšla z nepatrných začátků, vzrostla do té míry, že je jí už vlastní velikost na obtíž; také nepochybuji, že prvopočátky (dějin) a děje počátkům nejbližší poskytnou většině čtenářů menší požitek, neboť oni chvátají k těmto událostem novým, ve kterých se síly lidu už dávno přespříliš zdatného samy potírají. Já naopak získám za svou práci i tu odměnu, že budu moci odvrátit zrak od těch neštěstí, která mělo naše pokolení po tolik let na očích, jistě (alespoň) po tu dobu, co budu celou duší pohřížen v ony dávné děje, prost veškeré starosti, která by mohla spisovatelovu mysl ne sice svést z cesty pravdy, ale přece znepokojovat.

Ad: „Augustovská ideologie!

G.B. Conte, Dějiny římské literatury, s. 243

To, co my nazýváme „augustovskou ideologií“. Není jisté mechanismus vytvořený jakýmsi „ministerstvem propagandy, jež by bezprostředně manipulovala perem spisovatelů. Šlo tu o politicko-kulturní kooperaci, v níž básníci často hráli aktivní a osobitou roli.

Nová moc získává svou legitimitu z nutnosti uhasit občanské bouře, avšak Octavianus byl dříve, než se stal mužem míru a strůjcem nové rovnováhy, vlastně ničitelem -. Hlavním aktérem tohoto apokalyptického střetnutí. Nový epický hrdina Aeneas skrývá ve své zmučené duši hluboké rozpory. Je povolán k tomu, aby založil město budoucnosti, ale aby tak učinil, musí se stát nositelem války a čelit tak pocitům viny. Aeneas – jak zdůrazňuje Vergilius – nevyvolal válku, nemůže se však ani vyhnout tomu stát se mstitelem. Dokonce bude muset – a to bude zkouška nejtěžší – zabít ve vzteku nepřítele, jenž zřetelně žádá o shovívavost.

Ad: Vztah Řeků a Římanů v ideologickém záměru Vergiliovy Aeneidy

G.B. Conte, Dějiny římské literatury, Praha 2003, s. 270

... nejurozenější trojský hrdina, který unikl katastrofě, byl genealogicky spojován se zakladatelem Říma Romulem. Tato představa dovolovala římské kulturní tradici, aby se hlásila k jisté autonomní rovnocennosti s Řeky právě v době, kdy Řím získával nadvládu nad řeckým Středomořím. Trójané byli homérským mýtem stvrzeni jako velcí protivníci Řeků – v podobě Říma se tedy měla zrodit odveta za řecké vítězství nad Trójou. (Také třetí důležitá velmoc ve Středomoří, Kartágo, byla vhodně napojena na báji o Aeneovi, a to prostřednictvím královny Didony.) Tak si Řím legitimizoval svou novou moc na podkladě hluboko do minulosti sahajícího pozadí.

Ad: Paralely v eposech Homéra a Vergilia

F. Stiebitz, Stručné dějiny římské literatury pro střední školy, Praha 1946, s. 176

Většina toho, co převzal z homérských básní, shoduje se s předlohami jen vnějškově – duch je jiný.

Bloudění Odysseovo je víceméně náhodné, cítíme z něho radost z dobrodružství, z poznávání neznámých krajů a lidí. Aeneas bloudě světem jde za velkým posláním a

jednotlivá místa, na která přichází, mají za úkol poučovat ho stále zevrubněji, kde jest jeho neznámý cíl předpověděný věštbou. Odyssea pudí zvědavost, Aeneas plní vyšší příkazy. Řekové prolévají před Trójou krev pro krásnou ženu, pro ni zabíjí Achilleus Hektora, pro jinou krásnou ženu se znesváří s Agamemnonem. Aeneas pro svou povinnost opouští krásnou ženu i království a v Latiu bojuje o zaslíbenou vlast. Odysseovo rozmlouvání se stíny mrtvých má účel ryze epický, kdežto Aeneova návštěva v podsvětí ideový: oslavit velikost římského národa. Podobně je tomu při výzdobě štítu Achilleova a Aeneova.

Ad: Liviovo poučení z historie pro současnost

J.B. Conte: Dějiny římské literatury, s. 340

Při pohledu na více než sedm století dějin, jež malé město v Latiu povýšily na pána světa, jakoby Livius pociťoval úctu, ba žas z toho ohromného časového prostoru vyplněného událostmi. Sledování velkolepé dějinné cesty mu ale také dává pocítit váhu dějin: Livius vnímá tíhu a vliv obrazů minulosti na vědomí přítomnosti. Ty obrazy působí jako vzory chování jedinců i společnosti ať v dobrém či špatném smyslu, jsou to výzvy k ctnosti, ale i varování před krutostí. Velikost minulosti ukazuje cestu k záchraně tomu, kdo se chystá její drahocenný příklad napodobit v přítomnosti. Jinak řečeno, mytologie minulosti nejenže má **smysl** pro člověka přítomnosti, ale také **dává smysl** jeho přítomnému konání: je totiž pramenem příkladů uspokojujících jeho ideologické potřeby.
